

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський обласний комунальний інститут
післядипломної педагогічної освіти
Кафедра менеджменту і методології освіти



ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

У регіональній науково-практичній конференції

Використання технологій
менеджменту якості в управлінні
закладами освіти



м. Тернопіль
2021

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський обласний комунальний інститут
післядипломної педагогічної освіти
Кафедра менеджменту і методології освіти

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

V регіональної науково-практичної конференції

Використання технологій
менеджменту якості в управлінні
закладами освіти

м. Тернопіль
2021

УДК 37.07:005.6:005.745

В 43

В 43 Використання технологій менеджменту якості в управлінні закладами освіти: збірник матеріалів V регіональної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Україна, 26 листопада 2021 року) / Редколегія: І. М. Вітенко, Р. С. Брик, Ю. А. Щербяк, Н. Р. Бабовал, О. О. Бернадин, О. В. Городецька, Т. Г. Дідух. Тернопіль, 2021. 140 с.

У збірнику зібрано тези доповідей та статті учасників V регіональної науково-практичної конференції «Використання технологій менеджменту якості в управлінні закладами освіти», яку проведено на базі Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти 26 листопада 2021 року.

Матеріали можуть бути корисними як для науковців та практиків у їхній роботі, так і для студентів.

Усі матеріали збірника подано в редакції авторів. Відповідальність за достовірність змісту несуть автори.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол № 7 від 28.12.2021 року).

Тернопільського ОКІППО, 2021

| | |
|---|-----|
| <i>Сесик О. О.</i> | |
| Специфіка використання мотиваційних технік у співпраці педагога та школяра..... | 110 |
| <i>Сіткар В. І., Сіткар С. В.</i> | |
| Вплив пандемії на психічне здоров'я та освітній менеджмент учасників освітнього процесу | 113 |
| <i>Смерека Г. І.</i> | |
| Роль методичної роботи в системі неперервного професійного розвитку педагога..... | 117 |
| <i>Шайнюк Ю. Ч.</i> | |
| Нормативно-правове та інформаційно-методичне забезпечення ЗНО-2022. Основні новації | 120 |
| <i>Яковичин Р. Я.</i> | |
| Цілі і завдання управління педагогічним колективом | 123 |
| <i>Яковлева В. Ф.</i> | |
| Когнітивна сфера комунікативної компетенції керівника закладу освіти | 126 |
| <i>Ярмолицька С. О.</i> | |
| Трудоголізм як форма аддикційної залежності: причини, симптоми, наслідки | 129 |
| ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ | 137 |

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ТА ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖМЕНТ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Анотація. В статті звертається увага на те, що в умовах пандемії, яка триває вже другий рік, і дистанційного навчання учасники освітнього процесу можуть переживати проблеми, пов'язані з психічним здоров'ям: підвищення тривожності, депресію, стрес, страх. Зазначено, що перехід на дистанційне навчання детермінований пандемією COVID-19 спричинив погіршення якості та доступності освіти, а також загострення низки освітніх нерівностей. Наведено результати погіршення психічного здоров'я, з причини переходу на дистанційне навчання в освітніх закладах різних країн, зокрема Іспанії, Нідерландах, Канаді, Португалії та Україні.

Ключові слова: освіта, пандемія, менеджмент, психічне здоров'я, дистанційне навчання, учасники освітнього процесу.

Постановка проблеми. В Конституції України та Законі України «Про освіту», а також в статті 26 Декларації прав людини, юридично закріплено положення, що освіта є одним із базових прав людини. До того ж, як зазначають аналітики та аналітикині, якість та доступність освіти мають прямий вплив на доходи, зайнятість, розвиток, здоров'я та соціалізацію людей [4].

Перехід на дистанційне навчання детермінований пандемією COVID-19 спричинив погіршення якості та доступності освіти, а також загострення низки освітніх нерівностей. На початку пандемії 90% шкіл по всьому світу були зачинені. Весною 2020 року всі навчальні заклади в Україні перейшли на дистанційне навчання. Через кілька місяців в Україні було запроваджено «адаптивний карантин», який передбачав поділ України на зони епідеміологічної безпеки: «зелену», «жовту», «помаранчеву» та «червону». Відповідно до цього заклади загальної середньої освіти постійно переходили з дистанційного на змішане навчання та навпаки, натомість заклади вищої освіти переважно залишалися на дистанційному навчанні [4].

Проте, Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль заявив, що навчальні заклади повинні перейти на очну форму навчання. Про це він сказав 11 листопада 2021 року в ефірі «Право на владу» на телеканалі 1+1. Д. Шмигаль наголосив, що уряд вже звернувся до голів місцевого самоврядування, щоб усі навчальні заклади перейшли з 15 листопада 2021 р. на очний режим роботи. До того ж він зауважив, що Всесвітня організація охорони здоров'я (ВОЗ) теж рекомендує, щоби школи працювали очно [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як зазначають фахівці аналітичного центру Cedos, пандемія Covid-19 триває вже другий рік, що суттєво вплинуло на освітній процес в Україні. Аналітики зазначеного вище центру проаналізували зміни, які запровадив уряд в організації навчального процесу під час карантину, а також рекомендації міжнародних організацій щодо дистанційного навчання. Зокрема вони звертають увагу на те, що в

умовах пандемії, яка триває вже другий рік, і дистанційного навчання учнівство, студентство, вчителі та викладачі можуть переживати проблеми, пов'язані з психічним здоров'ям: підвищення тривожності, депресію, стрес, страх. До того ж зауважимо, що в Україні не проводили оцінку впливу пандемії на психологічний стан учасників освітнього процесу [4].

Все вищезазначене й зумовило **мету статті**, а саме: проаналізувати проблеми та наслідки, що виникають в учасників освітнього процесу, щодо їх психічного здоров'я, які спричиненні специфікою навчання в умовах пандемії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження показують, що через закриття шкіл і перехід на дистанційне навчання діти та підлітки більше часу проводять в ізоляції, не бачаться з друзями, менше часу проводять на вулиці та відчувають погіршення психологічного стану. Відповідно до американського дослідження, проведеного серед учнів старшої школи та студентів, понад 60% відчували погіршення психічного здоров'я, 80% відчували стрес, тривожність, сум, почуття самотності. Через це у здобувачів освіти можуть виникати проблеми з навчанням. Наприклад, однією з найпоширеніших проблем, спричинених пандемією та ізоляцією, з якою стикалися учні (учениці) та студенти (студентки), була складність зосередитися на навчанні [4].

Опитування, проведене Державною службою якості освіти (ДСЯО), також підтверджує, що під час дистанційного навчання мотивація учнів є низькою – цю проблему виокремили 40% керівників (керівниць) закладів освіти та 44% вчителів. За результатами опитування, проведеного в університетах **Нідерландів**, з'ясувалося, що через пандемію студенти мають проблеми з концентрацією на навчанні, відчувають почуття самотності та переживають зниження настрою [4].

На національному рівні не було надано рекомендацій щодо того, як закладам освіти надавати психологічну підтримку учням, студентам і педагогам. Окремі рекомендації надавали органи влади на рівні громад й деякі заклади освіти. Так само невідомо, наскільки шкільні й університетські психологи могли надати відповідну допомогу. Крім того, не було надано рекомендацій щодо того, як батькам підтримувати психічне здоров'я своїх дітей. Одні з небагатьох таких порад надавав ЮНІСЕФ про те, як підтримати дітей під час пандемії, а також, як допомогти дитині адаптуватися, якщо вона повертається до очного навчання. Водночас у **МОЗ України** лише підкреслювали актуальність цього питання, але не надавали рекомендацій [1; 4].

Психологічний стан учителів і викладачів теж погіршувався під час пандемії. Деякі дослідження показали, що вчителі зазнавали великого стресу під час локдауну, коли їм доводилось адаптовувати навчання під дистанційний формат, а також страждали від понаднормової роботи через викладання з дому. Дослідження, проведене серед шкільних учителів в **Іспанії**, показало, що вчителі, які мають дітей і паралельно викладають дистанційно, мають вищий ризик погіршення психічного здоров'я. Підвищений ризик також мають вчителі

старшого віку.

Крім безпосередніх учасників освітнього процесу, під час дистанційного навчання збільшилося навантаження на батьків, через що вони також могли відчувати погіршення психологічного стану. Дослідження показують, що під час дистанційного навчання батьки почали менше часу присвячувати своїй роботі та мали більше дбати про дітей. У **Канаді** 44% батьків, які проживають з дітьми, молодшими 18 років, повідомили про погіршення психологічного стану. Серед причин називали фінансові, які були пов'язані з втратою роботи та страхом не мати можливості забезпечити базові потреби сім'ї, а також погіршення стосунків з дітьми та домашнє насильство [4].

В контексті зазначеного заслуговують на увагу ухвалені Парламентом **Португалії**, 9 листопада 2021 р., поправки до трудового законодавства, згідно з якими роботодавців штрафуватимуть за звернення до підлеглих у неробочий час. Про це повідомляє Euronews [5].

Відтепер компанії повинні брати участь у сплаті рахунків за комунальні послуги працівників, пов'язаних із переходом на віддалену роботу, йдеться про електрику та інтернет, проте рахунку за воду це не стосується. Ухвалені зміни також забороняють роботодавцям стежити за своїми працівниками, коли вони працюють вдома, і дають батькам маленьких дітей право працювати з дому без попередньої домовленості з роботодавцем, поки дитині не виповниться вісім років. Зміни у трудовому законодавстві не стосуються компаній, де працює менш як десять співробітників. Влада країни пояснила необхідність такого законодавчого регулювання тим, що **під час пандемії віддалена робота створила додаткову гнучкість для працівників. Однак вона ж створила додаткові проблеми, такі як, наприклад, нерівний доступ до комп'ютерної техніки** [5].

За понад один з половиною рік пандемії, що змусила багато людей перетворити власну домівку на офіс, людство опанувало мистецтво спілкування за допомогою сучасних засобів відеозв'язку, зокрема Zoom, Google Meet тощо. Проте щодалі, то більше людей скаржаться на втому від такого способу комунікації.

Щоб полегшити життя своїм працівникам, низка **американських компаній** від Google до WeWork, пропонує використання голограм під час віртуальних нарад, повідомляє The Wall Street Journal. Якісна комунікація відіграє важливу роль у дистанційній роботі, а постійні дзвінки у Zoom її покращенню не сприяють, свідчать результати нового дослідження, що було опубліковане у науковому журналі PLOS One [2].

Провівши експеримент за участю 198 учасників, дослідники дійшли висновку, що під час роботи у парах по відеозв'язку люди спілкувалися менше, ніж під час аудіозв'язку. Окрім цього, ті учасники експерименту, що працювали з увімкненими камерами показали гірший результат у вирішенні поставлених задач, пише The Wall Street Journal. За словами авторки дослідження Аніти Вільямс Вулі, відео часто відволікає працівника.

«Я намагаюся слухати і в той же час концентруватися на візуальних

сигналах, що іноді відтворюються з запізненням через веб-зв'язок. І це, ймовірно, потребує більших зусиль, і як наслідок знижує нашу здатність і реагувати на ці сигнали, і виконувати власне роботу, що досить складно», - каже вона [2].

Крім самоізоляції та переходу на дистанційне навчання, на фізіологічний та психічний стан учасників освітнього процесу впливають наслідки перенесеної хвороби COVID-19. Дослідження доводять, що після одужання протягом певного часу як дорослі, так і діти страждають від неврологічних симптомів, серед яких погіршення пам'яті, складність з концентрацією, головний біль і дезорієнтація. Крім цього, люди, котрі перехворіли на коронавірус, схильні до депресії, тривожності та безсоння, що значно погіршує психічний стан. Усі перелічені фактори можуть значно впливати на якість освіти та комфорт учасників освітнього процесу [4].

За умов термінового переходу на дистанційне навчання та пов'язаних із цим недоліків у поспіхом створених умовах для освітян логічно очікувати спад у результатах освіти. Міжнародні дослідження зафіксували втрати знань учнівства від закриття шкіл під час пандемії COVID-19 у європейських країнах із вищим за український рівнем економічного розвитку. Наприклад, учні **Нідерландів** втратили 20% очікуваного прогресу в навчанні через закриття шкіл, хоча мали чи не найкращі можливості для дистанційного навчання. За даними аналітиків Світового банку, які узагальнили дані 157 країн, реальні втрати навчального часу оцінюються від 0,3 до 0,9 року шкільного навчання (залежно від тривалості жорстких обмежень і закриття шкіл). На жаль, в **Україні** таку інформацію не збирають, не досліджують, а отже, немає підґрунтя для прийняття рішень для покращення ситуації і компенсації прогалин учнівства та студентства. Фактично, в Україні немає інформації, яка дозволила б розробляти комплексні заходи роботи з негативними наслідками пандемії для освіти. Так само немає оцінки готовності освітньої сфери до переходу на дистанційний формат – зокрема технічного забезпечення учасників навчального процесу та навичок використання нових інструментів цифрової освіти. МОН стверджує, що втрати не критичні, й оцінює падіння якості освіти лише на рівні 8%, а прогрес якості та рівня дистанційної освіти з грудня до травня – на рівні +10-15%. Втім, невідомо, на які дані посилається Сергій Шкарлет. За окремими даними дослідження 5 областей України, 50% опитаних учителів шкіл і 70% батьків вважають, що перехід на дистанційну чи змішану форми навчання вплинув на погіршення навчальних результатів. Зважаючи на скасовану у 2021 році обов'язкову ДПА, втрачено можливість дізнатися справжні освітні результати серед старшокласників. Наступна можливість трапиться у 2022 році, коли відбудеться черговий раунд PISA [4].

Висновки та перспективи подальших розвідок. У нових умовах навчання, зазначають аналітики Cedoss, актуальними є моніторинг і встановлення обмежень на навантаження викладачів, вчителів і студентства та учнівства. Так, пропонується перегляд навчальних планів з огляду на адаптацію до дистанційного навчання, корекція типів і кількостей завдань, які реально

можна виконати та перевірити (менеджмент навчального часу). Встановлення часових обмежень на роботу за комп'ютером для викладачів і студентів (наприклад, не більше 6 годин за умови денної форми навчання і перерви кожні 45 хвилин занять). Поділ задач на синхронні (у режимі реального часу на зустрічах у Zoom, MS Teams, Google Meet та ін.) й асинхронні (домашні завдання), надання чітких інструкцій для їхнього виконання, підбір відповідних онлайн-інструментів тощо. Особливо це актуально для школи, оскільки режим змішаного навчання (частина учнів – очно, частина – на карантині віддалено) вимагає від учителів одночасно мати готові матеріали для обох форматів, а також працювати з ними паралельно, що перевантажує освітян.

Список використаних джерел та літератури:

1. В Давосі говорили про проблеми сучасної освіти та яких змін потребує Україна. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2860377-u-davosi-govorili-pro-problemi-sucasnoi-osviti-ta-akih-zmin-potrebue-ukraina.html> (дата звернення 12.11.2021).
2. Втома від Zoomування. Що пропонують американські компанії. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/press-review-57442860> (дата звернення 15.11.2021).
3. Навчальні заклади повинні перейти на очну форму навчання – голова уряду. URL: <https://nus.org.ua/news/navchalni-zaklady-povynni-perejty-na-ochnu-formu-navchannya-golova-uryadu/> (дата звернення 13.11.2021).
4. Освіта в умовах пандемії у 2020/2021 році: аналіз проблем і наслідків. URL: <https://cedos.org.ua/researches/osvita-v-umovah-pandemiyi-analiz-problem-i-naslidkiv/> (дата звернення 11.11.2021).
5. Португалія внесла правила дистанційної роботи у трудовий кодекс. URL: <https://zaxid.net/portugaliya-zaboronila-robotodavtsyam-dzvoniti-chi-pisati-p-idleglim-u-nerobochiy-chas-n1529948> (дата звернення 14.11.2021).

Смерека Г. І.

РОЛЬ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА

В Україні існує система неперервного навчання й освіти сучасного педагога-спеціаліста, яка органічно поєднує в собі навчання та самоосвіту. Значну роль у забезпеченні потреб суспільства й держави у висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівцях відіграє післядипломна освіта, підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, їх педагогічної майстерності та методичного рівня. Її частиною є методична робота з учителями на різних рівнях.

Сьогодні суспільству потрібен компетентний професіонал-педагог, який володіє глибокими педагогічними знаннями, надбанням національної та світової культури, здатний до творчих нестандартних рішень, готовий до роботи в умовах ринкових відносин [1].